

มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการทุจริต การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวม : ศึกษากรณีคุณสมบัติและผลประโยชน์ทับซ้อนของเลขาธิการ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

ศุศิชา ช่างขีด*

รองศาสตราจารย์ ดร. ภูมิ โชคเหมาะ**

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ในการปัญหาของกฎหมายเพื่อป้องกันการทุจริต การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคล และผลประโยชน์ส่วนรวม ในเรื่องคุณสมบัติ ผลประโยชน์ทับซ้อนของเลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เนื่องด้วยอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในหน้าที่งานที่มีความเกี่ยวข้องในสถานการณ์ที่อาจนำตำแหน่งไปใช้ในการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคล และผลประโยชน์ส่วนรวม และผลประโยชน์ทับซ้อน ย่อมมีความผิดตามกฎหมาย แต่ด้วยสภาวะที่ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีหลายหน้าที่ต้องบริหารงานในโครงการต่างๆ และมีจำนวนเงินมหาศาลเข้ามาเกี่ยวข้องโดยเฉพาะหากเป็นงานบริการสาธารณะและทำเพื่อ ดังนั้น การตรวจสอบคุณสมบัติของตำแหน่งหน้าที่ราชการ มีความเกี่ยวข้องในเรื่องการทุจริต การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคล และผลประโยชน์ส่วนรวม ในเรื่องคุณสมบัติ ผลประโยชน์ทับซ้อน หรือไม่ ที่ผ่านมาในอดีตแม้ประเทศไทยมีกฎหมายในเรื่องการทุจริตมานานแต่ก็ยังไม่สามารถ ป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคล และผลประโยชน์ส่วนรวม และผลประโยชน์ทับซ้อนภายในหน่วยงานรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาจึงพบว่ามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการทุจริต การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคล ผลประโยชน์ส่วนรวม และผลประโยชน์ทับซ้อน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีมาตรการบังคับใช้โดยเคร่งครัด โดยเฉพาะกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ การให้ความสำคัญเป็นนโยบายภายในองค์กรของหน่วยงานราชการ

บทความฉบับนี้ ผู้วิจัย จึงขอเสนอแนวทางให้มีการแก้ไขปรับปรุง พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ในส่วนของการกำหนดคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของตำแหน่งเลขาธิการ หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ โดยนำหลักการพื้นฐานการป้องกัน การทุจริต การป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคล ผลประโยชน์ส่วนรวม และผลประโยชน์ทับซ้อน มาตราและข้อกฎหมายภายในต่างประเทศมาใช้ เพื่อให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย หลักการพื้นฐานกำหนดคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่ง รวมทั้งสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล หลักความโปร่งใส และทำงาน เพื่อประโยชน์งานด้านสาธารณสุขอย่างแท้จริง

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

** ที่ปรึกษากฎหมาย

ABSTRACT

The objective thesis is the study on legislative issues and conditions in order to prevent corruption and conflicts of personal and public interest in regards to qualifications and conflicts of interest of a General Secretary to the National Health Security. Due to the authority, duties, and responsibilities related to any circumstance which might lead to the conflicts between personal and public interest, it could contribute to an offence established from this qualification and conflict of interest. As an executive or state official who needed to perform several duties and administer numerous projects, particularly public utility for the public, managed with huge amounts of money, he had to be in several positions due to his appropriate seniority, highly specific knowledge and capability. However, with social procedures and legality, there had to be a qualification review both before his inauguration and after his retirement in order to inspect whether he was involved with personal and public benefits and corruption or not. Previously, the conflicts between personal and public interest within state agencies could not be controlled and prevented efficiently despite the fact that there was an institution with respect to the prevention and solution on corruption some time before.

According to the study, it was found that legislative measures of various countries, namely the Kingdom of Sweden, the Kingdom of Finland, Canada, Japan, and Hong Kong Special Administrative Region of the People's Republic of China, exhibited efficient control and prevention on the conflicts between personal and public interest, including internal conflicts. There were strict enforcement measures and discipline concerning those offences, particularly for a case when state or administrative officials were found as guilty parties.

According to aforementioned problems, the author offered a proposal in order to adjust the National Health Security Act, B.E. 2545 (A.D. 2002) in the section regarding acquisitive methods of a General Secretary of the National Health Security Office starting from the procedure of his accession to his position holding. In order to possess internal control measures on corruption, prevention of personal and public interest, qualifications, and other conflicts of interest, the proposal to adjust the National Health Security Act was offered by means of establishing preventive measures on the conflict between personal and public interest and other conflicts of interest. Accordingly, these preventive measures were enforced within the National Health Security Office in order to control and tackle these issues in a policy level later.

1. บทนำ

จากการที่พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มีการกำหนดหลักเกณฑ์คุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม ของผู้บริหารสำนักงาน ฯ พบปัญหา และอุปสรรคในประเด็น ดังนี้

1. การกำหนดคุณสมบัติตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม โดยไม่เป็นกรรมการหรือผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการจัดการหรือมีส่วนได้เสียในนิติบุคคล หรือเป็นคู่สัญญา ผู้เข้าร่วมงาน หรือมีประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับกิจการของสำนักงาน ภายในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนวันได้รับแต่งตั้ง

2. การตีความกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 254 เรื่องการทำงานของคณะกรรมการสรรหา มีส่วนได้เสียในขั้นตอนกระบวนการสรรหา ในการใช้ดุลพินิจ และใช้สิทธิลงคะแนนเสียง ในขั้นตอนของการคัดเลือกเลขาธิการ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เพราะขณะที่ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสรรหาก็ได้เป็นกรรมการหลายตำแหน่ง ในสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติด้วย จึงถือว่าการใช้ดุลพินิจ หรือการทำความเห็นใด ๆ จะเป็นการพิจารณาซ้ำอันมีสภาพร้ายแรง อันอาจทำให้การพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง มีความเหมาะสม หรือไม่ชอบด้วยกฎหมายเพียงใด

3. การไม่สอดคล้องแนวความคิดการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตน และผลประโยชน์ส่วนรวมด้วยตำแหน่งเลขาธิการ และตำแหน่งคณะกรรมการสรรหา ของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นการทำงานแบบสวมหมวกหลายใบหรือเรียกได้ว่า การทำงานหลายตำแหน่งในเวลาเดียวกัน ดังนั้น จึงอาจมีความเสี่ยงของการทำงานหลายตำแหน่งโดยสถานการณ์อาจมีการทุจริต การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลผลประโยชน์ส่วนรวม และผลประโยชน์ทับซ้อน เข้ามาเกี่ยวข้องได้ง่าย

4. การไม่มีกฎหมายใช้บังคับเรื่องมาตรฐาน จริยธรรมว่าด้วย การขัดกันผลประโยชน์ส่วนตัว และส่วนรวม ภายในสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ แม้สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นองค์กรของรัฐ โดยจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และสามารถบริหารงานภายในองค์กรได้เอง แต่ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการใด ๆ ต้องเป็นไปตามที่ชอบด้วยกฎหมาย จึงควรให้ความสำคัญและมีการควบคุมป้องกันในเรื่องจริยธรรมว่าด้วย การขัดกันผลประโยชน์ส่วนตัว และส่วนรวมเป็นการควบคุมภายในอีกชั้นหนึ่ง เพื่อยับยั้ง มิให้สถานการณ์ภายในหน่วยงานเกิดความเสี่ยงในการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวม และผลประโยชน์ทับซ้อนได้

2. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อน และการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตน และผลประโยชน์ส่วนรวม

2.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตน และผลประโยชน์ส่วนรวม

โดยแบ่งเป็นสองสถานะ คือ สถานะที่หนึ่งในฐานะส่วนตัวโดยการกระทำใดที่ทำไปในฐานะส่วนตัว การกระทำนั้นย่อมไม่ผูกพันกับรัฐ ส่วนสถานะที่สอง คือ ในฐานะตำแหน่งหน้าที่ของผู้ปกครองรัฐ หรือในฐานะเจ้าพนักงานของรัฐ การกระทำใด ๆ ที่ทำไปย่อมมีความผูกพันกับรัฐ

2.1.1 ผลประโยชน์ทับซ้อน หมายถึง การทับซ้อนของผลประโยชน์ของบุคคลที่มี 2 สถานะ หรือมากกว่าในเวลาเดียวกัน คือ ตำแหน่งสาธารณะ และตำแหน่งในบริษัทเอกชน ซึ่งบุคคลดังกล่าวอาจมีความโน้มเอียงใช้อำนาจ และตำแหน่งสาธารณะหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือแสวงหาประโยชน์ให้แก่กลุ่มพวกพ้องของตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.1.2 ประเภทของผลประโยชน์ทับซ้อน มี 7 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. การรับผลประโยชน์ต่าง ๆ (Accepting Benefits) 2. การทำธุรกิจกับตัวเอง (Self-dealing) หรือเป็นคู่สัญญา (Contracts) 3. การทำงานหลังจากออกจากตำแหน่งสาธารณะหรือหลังเกษียณ (Post-employment) 4. การทำงานพิเศษ (Outside employment or moonlighting) 5. การรับรู้ข้อมูลภายใน (Inside information) หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะใช้ประโยชน์จากการรู้ข้อมูลภายในเพื่อประโยชน์ของ 6. การใช้ทรัพย์สินของหน่วยงานเพื่อประโยชน์ของธุรกิจส่วนตัว 7. การนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ทางการเมือง (Pork-belling)

2.1.3 หน้าที่ทับซ้อน (Conflict of Duty) หรือผลประโยชน์เบียดเบียนกันแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ ประเภทที่หนึ่ง เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่มีบทบาทหน้าที่มากกว่าหนึ่ง และประเภทที่สอง เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่มีบทบาทหน้าที่มากกว่าหนึ่งบทบาท และการทำบทบาทหน้าที่ในหน่วยงานหนึ่งนั้น ทำให้ได้ข้อมูลภายในบางอย่างที่อาจนำมาใช้เป็นประโยชน์แก่การทำบทบาทหน้าที่ให้แก่อีกหน่วยงานหนึ่งได้ผลเสีย

2.1.4 ประเภทผลของประโยชน์มี 3 ประเภท 1. ผลประโยชน์ส่วนตน 2. ผลประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวกับเงิน 3. ผลประโยชน์สาธารณะ หน้าที่งานสาธารณะของเจ้าหน้าที่รัฐทำงานให้ภาครัฐ คือประโยชน์ของชุมชนโดยรวมไม่ใช่ผลรวมของ ผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล และไม่ใช่ผลประโยชน์ของกลุ่มคน

2.1.5 ที่มาของสาเหตุการขัดกันแห่งผลประโยชน์ส่วนบุคคล และผลประโยชน์ส่วนรวม การขัดกันแห่งผลประโยชน์ในตัวบุคคล ซึ่งตัวบุคคลเปรียบเสมือนตัวแทนของกลุ่ม เนื่องจากความรับผิดชอบงานบุคคลนั้น เป็นผู้แทนองค์กร ตัวแทนเองต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินการต่าง ๆ ที่ตนได้รับมอบหมายไป ในทางกฎหมายมหาชนถือว่า การบริหารงานในตำแหน่งสาธารณะวัตถุประสงค์ของกฎหมายมหาชน คือ การที่ประชาชนได้รับการประโยชน์จากการบริการสาธารณะอย่างเสมอภาค

2.1.6 ความหมายของการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of Interest) หมายถึง สถานการณ์ สถานการณ์ หรือข้อเท็จจริงที่บุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องใช้ดุลยพินิจปฏิบัติหน้าที่ หรือทำตามหน้าที่เพื่อส่วนรวมเพื่อหน่วยงานหรือองค์กร แต่ตนเองกลับมีผลประโยชน์ส่วนตนเกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ Longman Dictionary of Contemporary (Third Edition) ได้อธิบายว่า การขัดกันแห่งผลประโยชน์ซึ่งเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับมอบอำนาจ มีความสัมพันธ์กับผลประโยชน์ส่วนตนหรือการได้มาซึ่งผลประโยชน์นั้น และองค์กรเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศพัฒนาอุตสาหกรรม : (OECD) ได้ให้ความหมายว่า ความขัดแย้งระหว่างหน้าที่ต่อสาธารณะและผลประโยชน์ส่วนตัวของเจ้าหน้าที่รัฐเกิดขึ้น เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและผลประโยชน์ส่วนตัวสามารถใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ และความรับผิดชอบได้อย่างเหมาะสม

2.1.7 ลักษณะและองค์ประกอบของการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตน และผลประโยชน์ส่วนรวม กล่าวคือ มีผลประโยชน์ส่วนตัวซึ่งอาจเป็นเงินทองหรือผลตอบแทนในรูปแบบอื่นได้ บุคคลใดเมื่อรับตำแหน่งต้องรับผิดชอบ และปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์แห่งองค์กรนั้น มิให้เกี่ยวข้องในผลประโยชน์ของตนหรือพรรคพวกเพื่อน และการแทรกแซงความรับผิดชอบในหน้าที่ กล่าวคือ ผลประโยชน์ทับซ้อนทำให้การตัดสินใจ หรือการใช้วิจารณ์ มีความเอนเอียง ไม่เป็นไปตามผลประโยชน์ที่องค์กรควรได้รับอย่างเต็มที่ ซึ่งสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องของการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตน และผลประโยชน์ส่วนรวม มี

รูปแบบในสถานการณ์ ดังกล่าว แบ่งได้ 10 กรณี ดังนี้ 1. การทำธุรกิจหรือเป็นคู่สัญญากับตนเอง 2. การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด 3. การทำงานหลังจากพ้นจากตำแหน่งหรือเกษียณอายุ 4. การทำงานแข่งกับหน่วยงานของตนเอง 5. การทำงานพิเศษ หรือ การรับจ้างเป็นที่ปรึกษาโครงการ 6. การรับรู้ข้อมูลภายในและใช้ข้อมูลภายในเพื่อประโยชน์ของตนเอง 7. การใช้ทรัพย์สินของราชการเพื่อประโยชน์ของตัวเอง 8. การนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง 9. การทำงานสองตำแหน่งที่มีผลประโยชน์ของการขัดแย้งกัน 10. การรับสินบน หรือ การกระทำการหรือละเว้นกระทำการบางประการ แต่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

2.1.8 แนวคิดมาตรการของรัฐในการป้องกันความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม “ความขัดแย้ง ระหว่าง บทบาท” (Conflict of Roles) หมายความว่า บุคคลดำรงตำแหน่งที่มีบทบาทสองบทบาทขัดแย้งกัน กรณีนี้ถือว่าเกิด “การดำรงตำแหน่งอันหมิ่นเหม่ต่อการเกิดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน” แต่ในกรณีนี้ถือว่ายังมีได้นำไปสู่การกระทำความผิดแต่ประการใด และหลักการ 4 ประการสำหรับการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน 1. ป้องกันผลประโยชน์สาธารณะ 2. สนับสนุนความโปร่งใสและความรับผิดชอบ 3. ส่งเสริมความรับผิดชอบส่วนบุคคลและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง 4. สร้างวัฒนธรรมองค์กร แนวทางการบริหารเพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

2.2 แนวคิดทั่วไปการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม กฎหมายระหว่างประเทศ

2.2.1 ความหมายของผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interests) องค์กรต่างประเทศองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) ได้ให้ความหมายของผลประโยชน์ทับซ้อน กล่าวว่า เป็นความทับซ้อนระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน

“คอร์รัปชัน” คือ เป็นการใช้ตำแหน่งในหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน เจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับมอบหมายและความไว้วางใจให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ กระทำการโดยทุจริตเพื่อประโยชน์ของตนเอง

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติในลักษณะองค์กร “Corruption” ให้ความหมายถึง การฉ้อราษฎร์บังหลวง และครอบคลุมถึงการกระทำหลายลักษณะ การให้และการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยทุจริต การเข้ามามีส่วนได้เสียสำหรับตนหรือผู้อื่น การเอื้อให้ตำแหน่งเพื่อนพวกพ้อง หรือการให้ประโยชน์แก่เครือญาติ โดยใช้อำนาจหน้าที่ในงานโดย มิชอบในผลประโยชน์ของทรัพย์สินทางราชการและเป็นประโยชน์ต่อส่วนตน

2.2.2 อนุสัญญาระหว่างรัฐอเมริกันเพื่อต่อต้านการทุจริตขององค์การประเทศในทวีปอเมริกา (The Organization of American States Inter-American Against Corruption-OAS Convention)

สาระสำคัญของอนุสัญญานี้คือ การต่อต้านการทุจริตในทุกรูปแบบในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ รวมถึง การรับสินบน และสนับสนุนให้รัฐบาลปราบปรามการทุจริตในประเทศของตน โดยกำหนดเป็นพันธกรณีให้รัฐภาคีต้องทำการให้เรียกรับ ให้หรือเสนอที่จะให้สินบน และกระทำการ หรือละเว้นกระทำการของเจ้าพนักงานของรัฐเพื่อที่จะได้รับเงินสินบน หรือการใช้ทรัพย์สินโยได้มาฉ้อฉล การมีส่วนร่วมในตัวการ ผู้สมรู้ร่วมคิดหรือเป็นผู้สนับสนุน ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการกระทำที่ติดสินบน การกระทำใด ๆ หรือละเว้นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นหลัก

2.2.3 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต (UNCAC) ค.ศ. 2003

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม และสร้างเสริมมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกัน และต่อต้านการคอร์รัปชัน ส่งเสริม และสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศ การช่วยเหลือทางด้านเทคนิคระหว่างประเทศเพื่อป้องกัน และต่อสู้กับการคอร์รัปชัน รวมถึงการนำสินทรัพย์กลับคืนมา (Asset Recovery) ส่งเสริมความซื่อสัตย์ (Integrity) ความรับผิดชอบ (Accountability) การบริหารกิจการสาธารณะ (Public Affairs) และสาธารณสมบัติของชาติ (Public Property) อย่างเหมาะสม มีหลักการประกอบกัน 3 ด้าน ดังนี้ คือ 1. ด้านการป้องกัน 2. ด้านการกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญา 3. ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ

2.3 แนวคิดหลักความไม่มีส่วนได้เสีย (Principle of Impartiality)

หลักความไม่มีส่วนได้เสีย เป็นหลักกฎหมายที่กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ประเทศไทยได้นำหลักความไม่มีส่วนได้เสีย มาใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 โดยได้แบ่งพิจารณาหลักความไม่มีส่วนได้เสียเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) การไม่มีส่วนได้เสียทางภาวะวิสัย หมายถึง กรณีอันเกิดจากสภาพภายนอกความคิดจิตใจของเจ้าหน้าที่รัฐ อันมีสาเหตุมาจากสภาพหรือฐานะบางประการของตัวเจ้าหน้าที่ ซึ่งอาจกระทบต่อความไม่เป็นกลางในการพิจารณาทางปกครอง โดยเป็นกรณีที่กำหนดไว้ใน มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

2) การไม่มีส่วนได้เสียทางอัตวิสัยหมายถึง กรณีอันเกิดจากสภาพภายในความคิดจิตใจของเจ้าหน้าที่รัฐโดยเป็นกรณีที่กำหนดไว้ในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539

3. มาตรการทางกฎหมายเพื่อการป้องกันการทุจริต การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคล และผลประโยชน์ส่วนรวมต่างประเทศ และกฎหมายไทย

3.1 มาตรการทางกฎหมายเพื่อการป้องกันการทุจริตการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวมของกฎหมายต่างประเทศ

3.1.1 ราชอาณาจักรสวีเดน มีมาตรการตรวจสอบภายใต้มีการกำหนดมาตรการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) กำหนดไว้ใน Section 11 ของ The Administrative Procedure Act คือ สถานการณ์ที่นำไปสู่การเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนโดยเป็นสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่รัฐกระทำการในหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของตนเอง คู่ครอง พ่อแม่ ลูก พี่น้อง หรือมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับบุคคลเหล่านี้ หรือ ลูกจ้างหรือพนักงานขององค์กร ต้องไม่กระทำการใดๆ ที่เป็นส่งผลกระทบต่อระดับความไว้วางใจขององค์กร มีการจัดตั้ง National Anti-Corruption Network โดยการร่วมมือระหว่าง NACU และ VERVA สร้างเครือข่ายการต่อต้านการคอร์รัปชันระหว่างหน่วยงานของรัฐเพื่อเพิ่มความตระหนักให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐให้สามารถจัดการกับปัญหาการคอร์รัปชัน และสนับสนุนมาตรฐานพฤติกรรมและจริยธรรมที่ดีของเจ้าหน้าที่รัฐในหน่วยงานภาครัฐ มาตรการการส่งเสริมการบริหารงานภาครัฐอย่างโปร่งใสและเปิดเผยโดยมาตรการนี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการป้องกัน และหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจในทางที่

มิชอบมีการจัดอภิปรายเกี่ยวกับการตัดสินใจ และการมีผลประโยชน์ทับซ้อนภายในโดยมีการอภิปรายเกี่ยวกับความเสี่ยงในการรับสินบน การมีผลประโยชน์ทับซ้อนในสถานการณ์ประจำวันของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อหาแนวทางการวิธีการป้องกัน

3.1.2 ราชอาณาจักรฟินแลนด์

การกระทำความผิดทุจริตถือเป็นความผิดทางอาญา และถูกจำคุกโดยแบ่งเป็นระดับแบบร้ายแรง และไม่ร้ายแรง การให้รับสินบน มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และกรณีร้ายแรงมีโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี ราชอาณาจักรฟินแลนด์ มีกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับการทุจริต บัญญัติในกฎหมายรัฐธรรมนูญปี 2002 (The Act of Openness of Official Documents) ประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายการบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมายงบประมาณแผ่นดิน กฎหมายการจัดซื้อจัดจ้าง และกฎหมายการตรวจสอบเงินแผ่นดิน ทั้งนี้ แม้จะไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการทุจริตเป็นบทเฉพาะ ราชอาณาจักรฟินแลนด์ ได้มีองค์กรที่ควบคุมและตรวจสอบการทุจริต คือ 1. ผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งรัฐสภา (Parliamentary Ombudsman) 2. สำนักงานอัยการ (Office of the Prosecutor General) 3. กรมการเจ้าหน้าที่กระทรวงการคลัง (Personnel Department, Ministry of Finance) 4. สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (The State Audit Office) 5. คณะกรรมการแข่งขันทางการค้า (The Finish Competition Council และ 6. องค์กรสืบสวนสอบสวนพิเศษแห่งชาติ (National Bureau of Investigation) มีมาตรการด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและคอร์รัปชันสามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ดังนี้ คือ 1. ด้านเชิงป้องกันการคอร์รัปชัน (Preventive Measures) เน้นการลดแรงจูงใจของข้าราชการในการรับสินบนหรือประพฤติมิชอบ โดยเงินเดือนของข้าราชการจะถูกตั้งไว้ให้สูงกว่าภาคเอกชน มีการจัดปฏิรูปมรดกให้แก่ข้าราชการใหม่ เพื่อรับทราบเกี่ยวกับลักษณะงาน รูปแบบความเสี่ยงต่อการเกิดคอร์รัปชันในหน้าที่ อีกทั้งยังมีการอบรมต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังค่านิยมจริยธรรมให้แก่บรรดาข้าราชการ โดยประมวลจริยธรรมของข้าราชการ (Civil Servant's Ethics) ได้ระบุไว้ว่า ข้าราชการต้องไม่มีส่วนร่วมในองค์การใดองค์การหนึ่งที่เกิดความขัดแย้งกับ การทำหน้าที่ของตนเอง การมีคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ (Constitutional Committee) ทำหน้าที่กลั่นกรองร่างกฎหมายทุกระดับที่อาจจะขัดกับรัฐธรรมนูญในทำนองที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทับซ้อน การปรับโครงสร้างของกระบวนการตัดสินใจโดยป้องกันไม่ให้อำนาจขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของคนมากกว่า 1 คน หรือในรูปแบบของคณะกรรมการ ภาครัฐให้ความสำคัญถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคอร์รัปชัน คลุมถึงนิยาม และขอบข่ายการกระทำที่จัดได้ว่า มีความผิดฐานคอร์รัปชันให้แก่ประชาชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน เผยแพร่ความรู้ให้กับ นักธุรกิจ และพนักงานภาคเอกชนถึงประมวลจริยธรรม (Code of conduct) และ 2. ด้านเชิงสนับสนุน (Promotion Measures) คือ การแก้ปัญหาคอร์รัปชันในรูปแบบเครือข่ายโดยแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานราชการด้วยกัน มีการประชุมเป็นประจำระหว่างตัวแทน องค์กรที่อยู่ในเครือข่าย ซึ่งข้าราชการต้องไม่มีส่วนร่วมในองค์การใดหนึ่งที่เกิดความขัดแย้งกับการทำหน้าที่ของตนเองไม่ใช้อำนาจหน้าที่ของตนเองก่อให้เกิดประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นที่มีผลประโยชน์ขัดกันกับหน่วยงานของตนเอง การมีคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ (Constitutional Committee) ทำหน้าที่กลั่นกรองร่างกฎหมายทุกระดับที่อาจจะขัดกับรัฐธรรมนูญในทำนองที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทับซ้อน

3.1.3 ประเทศแคนาดา

เป็นระบบที่มีการได้ส่วนฟ้องร้อง กรณีความผิดทุจริตถือเป็นความผิดตามกฎหมาย อาญาและมีโทษจำคุกสูงสุด 14 ปี มาตรการการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงของประเทศแคนาดา ประกอบด้วยกฎหมาย 4 ฉบับ ได้แก่ กฎหมายอาญา กฎหมายผู้พิพากษา จรรยาบรรณ เรื่องความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม และประมวลกฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflict of Interest and Post-Employment Code for Public Office Holders) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ของผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะ ข้าราชการ และบุคคลผู้ออกจากตำแหน่ง ควรจัดการผลประโยชน์ส่วนตัวที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้การขัดกันแห่งผลประโยชน์เกิดขึ้น ซึ่งการจัดการนั้นเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักหรือการถอนตัว (Divestment) ในแนวความคิดของการถอนตัวจากทรัพย์สินหรือทางธุรกิจ เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะได้ปฏิบัติหน้าที่ในทางราชการโดยตนไม่ได้มีความเกี่ยวข้องในผลประโยชน์เหล่านั้นเนื่องจากผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะเป็นผู้กำหนดนโยบายให้ฝ่ายบริหารนำไปปฏิบัติ หากมีแรงจูงใจจากสิ่งภายนอกเพื่อผลประโยชน์ ก็จะเป็นการทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัวไป ดังนั้น การถอนตัวออกจากทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ก่อนที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่ง ย่อมได้รับความไว้วางใจจากสาธารณชน

3.1.4 ประเทศญี่ปุ่น

การกระทำทุจริตที่ผิดกฎหมายถูกดำเนินให้เป็นความผิดในคดีทางอาญา ในด้านกระบวนการยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่นภารกิจหลักอยู่ที่กระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็นองค์กรหลักที่ดำเนินการทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา โดยบริหารงานมน 7 กรม ประกอบด้วย ดังนี้ 1.กรมกิจการแพ่ง 2.กรมกิจการอาญา 3. กรมราชทัณฑ์ 4. กรมบำบัดฟื้นฟู 5. กรมเสรีภาพพลเมือง 6. กรมตรวจคนเข้าเมือง และ 7. สำนักงานอัยการ มาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของญี่ปุ่นประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายเกี่ยวกับด้านจริยธรรมระดับชาติ (National Public Service Ethics Law) ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ. 2000 เพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขตของข้าราชการมีการจัดตั้งคณะกรรมการจริยธรรมแห่งชาติ (National Public Service Ethics Board) ภายใต้ National Personnel Authority (NPA) ที่มีอำนาจด้านการบริหารบุคคลภาครัฐทั้งหมด มาตรฐานทางจริยธรรมของข้าราชการญี่ปุ่นนั้นกำหนดไว้อย่างสูงและมีความละเอียดมาก ข้อห้ามที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนนั้นจะถูกเขียนไว้ในสมุดบันทึกเพื่อให้ทุกคนสามารถพบปะ และนำออกมาอ้างอิงใช้ได้ นี่คือจุดเด่นของประเทศญี่ปุ่นในการให้ความสำคัญปฏิรูประบบราชการเรื่องการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน ส่งผลให้รัฐออกมาตรการในการออกใช้บังคับกฎระเบียบต่าง ๆ ทำให้ข้าราชการไม่สามารถใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ได้ จึงเห็นแนวคิดสะท้อนว่าประเทศญี่ปุ่น เน้นการเปลี่ยนแปลงและควบคุมพฤติกรรมของฝ่ายธุรกิจเอกชน เช่น ข้อกฎหมายใน Japanese Corporate Law (2006) และการปลูกฝังจริยธรรมในระดับองค์กร เรื่องของวัฒนธรรมการในต่อต้านการคอร์รัปชัน (anti-corruption culture) ไว้ในการบริหารเชิงกลยุทธ์ขององค์กรเป็นนโยบายหลัก

3.1.5 เขตปกครองพิเศษฮ่องกง

เขตปกครองพิเศษฮ่องกงมีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน เรียกว่า “Independent Commission Against Corruption : ICAC” เป็นหน่วยงานอิสระขึ้นตรงต่อผู้ว่าการฮ่องกง มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในทุกระดับ ทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชน โครงสร้างของหน่วยงาน ICAC สามารถแบ่งออกเป็น 3 โครงสร้าง ดังนี้ 1. สำนักด้านปราบปรามการทุจริต

(Operations Department : OD) 2. สำนักป้องกันการทุจริต (Corruption Prevention Department : OPD) และ 3. สำนักพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชน (Community Relations Department : CRD) มาตรการเขตปกครองพิเศษฮ่องกงได้ใช้มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมธรรมาภิบาลในการปราบปรามคอร์รัปชัน กล่าวคือ กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการให้สินบน (Prevention of Bribery Ordinance) เป็นกฎหมายที่ห้ามการประพฤติปฏิบัติหลายประการ อาทิ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ติดต่อหรือรับประโยชน์ใด ๆ เพื่อตอบแทนการปฏิบัติ ไม่ปฏิบัติ หรือปฏิบัติล่าช้าของเจ้าหน้าที่ หากมีการฝ่าฝืนมีโทษปรับ 100,000 เหรียญ หรือจำคุก 1 ปีและ ต้องจ่ายค่าชดเชยให้รัฐตามที่ศาลกำหนด และห้ามมิให้บุคคลใด ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกเขตปกครองพิเศษฮ่องกงให้หรือสัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์เพื่อตอบแทนการปฏิบัติ ไม่ปฏิบัติ หรือปฏิบัติล่าช้าของเจ้าหน้าที่ ห้ามมิให้บุคคลใดให้สินบนเจ้าหน้าที่เพื่อตอบแทนการช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ในการช่วยให้บุคคลนั้นได้เข้าทำสัญญา การเลื่อนชั้นการชำระเงินหรือค่าตอบแทนใด ๆ และเอาผิดกับเจ้าหน้าที่ผู้รับสินบนนั้นด้วย การให้การศึกษาเกี่ยวกับการทุจริตเพื่อสร้างความตื่นตัวให้กับประชาชนถึงผลเสียของการทุจริตและหนทางในการร่วมกันป้องกันแก้ไข ซึ่งมีหน่วยงานที่ดูแลและมีอำนาจในการสืบสวน สอบสวนกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดตามกฎหมายเรื่องทุจริต คือ หน่วยงาน “ICAC” เรียกว่า (Independent Commission Against Corruption Ordinance (Cap 204) เขตปกครองพิเศษฮ่องกง มีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการให้สินบน (Prevention of Bribery Ordinance) (Cap 201)

ก. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยองค์การอิสระปราบปรามการทุจริต

ข. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการให้สินบน สินบน (Prevention of Bribery Ordinance) (Cap 201)

Section 3 ความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเรียกร้องหรือรับผลประโยชน์

Section 4 (1) ความผิดฐานเสนอให้ผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ

Section 4 (2) ความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเรียกร้องหรือรับผลประโยชน์ตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

Section 5 (1) ความผิดฐานเสนอให้ผลประโยชน์ตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ความช่วยเหลือหรือใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบเกี่ยวกับการทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ

Section 8 ความผิดฐานเสนอให้ผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีการติดต่อกัน

Section 9 (1) ความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเรียกร้องหรือรับผลประโยชน์เพื่อตนเองในการกระทำผิดต่อหน้าที่

Section 9 (2) ความผิดฐานเสนอให้ผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่เพื่อกระทำความผิดต่อตำแหน่ง หน้าที่

3.2 มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการทุจริต การขัดกันแห่งผลประโยชน์ส่วนบุคคล และ ประโยชน์ ส่วนรวมของประเทศไทย

มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยมีกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับเรื่องทุจริตผลประโยชน์ทับซ้อนมีกฎหมายดังต่อไปนี้ที่เกี่ยวข้อง คือ 1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 2. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 3. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม แต่ในปัจจุบันได้มีฉบับแก้ไขเพิ่มเติมถึง

ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2558 4. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2540 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 5. พระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ปัจจุบันรัฐได้พยายามผลักดันให้มี (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. ... หลักการสำคัญคือ ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่หรือกระทำการโดยยึดประโยชน์ส่วนรวมของรัฐและประชาชนเป็นสำคัญ และไม่กระทำการอันมีลักษณะเป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือ ประโยชน์อื่นใด โดยธรรมชาติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2543 ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน ได้กำหนดข้าราชการต้องยึดมั่นในจริยธรรมและยืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม ข้าราชการต้องมีจิตสำนึกที่ดีและรับผิดชอบต่อหน้าที่ เสียสละ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ข้าราชการต้องแยกเรื่องส่วนตัวออกจากตำแหน่งหน้าที่และยึดถือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตนเป็นต้น สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ.2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต ยุทธศาสตร์ที่ 2 การยกระดับเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริต ยุทธศาสตร์ที่ 3 สกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุก ยุทธศาสตร์ที่ 5 ปฏิรูปกลไกและกระบวนการการปราบปรามการทุจริต และยุทธศาสตร์ที่ 6 ยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) และมีการติดตามการประเมินผลด้วย

4. วิเคราะห์ปัญหาตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ : ศึกษากรณีคุณสมบัติและผลประโยชน์ทับซ้อนของเลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

4.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติ และผลประโยชน์ทับซ้อนของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 กำหนดเรื่องคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้าม พบว่า พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 กำหนดเรื่องคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้มีส่วนได้เสีย เป็นคู่สัญญา ผู้เข้าร่วมงาน และผลประโยชน์ได้เสียที่เกี่ยวข้องของตัวบุคคล การกำหนดถ้อยความ ทำให้จำกัดสถานะของผู้ที่เข้ารับการสรรหาตำแหน่งเลขาธิการ เนื่องจากถือเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 32 (12) พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ซึ่งกำหนดลักษณะต้องห้ามของเลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติว่าต้องไม่เป็นหรือภายในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนวันได้รับแต่งตั้ง ไม่เคยเป็นกรรมการหรือผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการจัดการหรือมีส่วนได้เสียในนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้สัญญา ผู้เข้าร่วมงาน หรือมีประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับกิจการของสำนักงาน การกำหนดเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อป้องกันมิให้บุคคลซึ่ง มีอำนาจในการจัดการหรือมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับกิจการของสำนักงานเข้ามาดำรงตำแหน่งเลขาธิการเพื่อแสวงหาประโยชน์ใด ๆ อันมิชอบในสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ดังนั้น หากบุคคลใด หรือ ผู้เข้ารับสมัครในกระบวนการสรรหาเลขาธิการ ต้องไม่ได้ประกอบอาชีพหรือมีตำแหน่งหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการลงนาม หรือมีความผูกพันทางคู่สัญญา ข้อตกลงใด ๆ ซึ่งหากตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้นแล้วพบลักษณะของการเป็นกรรมการ หรือผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจในการจัดการหรือมีส่วนได้เสียในนิติบุคคลซึ่งเป็น

คู่สัญญา ผู้เข้าร่วมงาน หรือมีประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับกิจการของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ถือเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 32 (12) ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการตีความข้อกฎหมายของการมีส่วนได้เสียของคณะกรรมการสรรหาในกระบวนการสรรหาเลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ โดยมีปัญหาว่าคณะกรรมการสรรหาได้ปฏิบัติงานในตำแหน่งหลายหน้าที่ในเวลาเดียวกันในสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และการใช้ดุลพินิจประกอบการคัดเลือกกระบวนการสรรหาเลขาธิการ มีการตรวจสอบคุณสมบัติของตัวกรรมการโดยนำหลักคุณสมบัติต้องห้ามมาของมาตรา 32 (12) พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดลักษณะต้องห้ามของเลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มาประกอบหลักเกณฑ์การทำงานของคณะกรรมการสรรหาโดยไม่ได้คำนึงถึงหลักที่เกี่ยวกับทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ และผลปรากฏว่าการตีความข้อกฎหมายจึงเป็นที่มาของคุณสมบัติของคณะกรรมการสรรหาที่มีส่วนได้เสียในการพิจารณากระบวนการสรรหาเลขาธิการ อาจได้มาโดยไม่ชอบและเป็นลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องแนวความคิดการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวม ได้กำหนดในหลักการที่สำคัญคือ ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่หรือกระทำการโดยยึดประโยชน์ส่วนรวมของรัฐและประชาชนเป็นสำคัญ และไม่ควรถ้าการอันมีลักษณะเป็นการขัดแย้งกันในเรื่องระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งใช้บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือบุคคลผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และรวมถึงกรรมการอนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ และบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางการปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐ จากการศึกษาพบว่า แม้กฎหมายดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ ดูแลคุณธรรม จริยธรรม ควบคุมความประพฤติการดำเนินการใด ๆ ไม่ให้การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น จึงควรหามาตรการทางออกหรือแนวทางกำหนดใด ๆ ในสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ที่สามารถตรวจสอบได้ และไม่ตกอยู่ในสถานการณ์ดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐในปัจจุบันที่ส่งเสริมและผลักดันกฎหมายการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม ให้มีประสิทธิภาพกว่าในอดีตของหน่วยงานราชการ

4. 4 ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีกฎหมายใช้บังคับในเรื่องมาตรฐานจริยธรรมว่าด้วยการขัดกันผลประโยชน์ส่วนตัว และส่วนรวมภายในสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปัจจุบัน ประเทศไทยให้ความสำคัญเรื่องการทุจริต และการขัดผลประโยชน์ในการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ แม้กฎหมายกลางฉบับปัจจุบันของประเทศไทย คือ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. ที่ควบคุมการกระทำใด ๆ ที่การขัดผลประโยชน์ในการทำงานของ

เจ้าหน้าที่รัฐสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มีภารกิจการทำงานด้านสาธารณสุขเป็นภารกิจหลัก เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการงานด้านสาธารณสุขได้รับประโยชน์เต็มที่ การสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับประชาชน และสำนักงานเปรียบเสมือนหลักนิติรัฐที่รัฐ และองค์กรของรัฐจะต้องอยู่โดยการกระทำขององค์กรของรัฐทุกองค์กรจะต้องมีกฎหมายเป็นรากฐาน โดยเฉพาะการที่จะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการด้วยกระบวนการชอบด้วยกฎหมาย และหากรัฐหรือองค์กรของรัฐฝ่าฝืนกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ ต้องมีกลไกและกระบวนการที่บุคคลสามารถทำให้การกระทำหรือการใช้อำนาจนั้นสิ้นผลไป และหากเกิดความเสียหายเกิดขึ้น บุคคลสามารถเรียกให้รัฐหรือองค์กรของรัฐชดเชยค่าเสียหายได้² แม้มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต กฎหมายขัดกันผลประโยชน์ แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังคงมีอยู่ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานภาครัฐ ต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ป้องกันในเรื่องเป็นการควบคุมภายในอีกชั้นหนึ่ง เพื่อวางเป็นแนวทางและเป็นการป้องกันยับยั้งเพื่อมิให้สถานการณ์ภายในหน่วยงานเกิดความเสี่ยงในการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวมผลประโยชน์ทับซ้อนได้

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาเรื่อง คุณสมบัตินี้ ลักษณะต้องห้ามของเลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องลักษณะต้องห้ามของเลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

5.1 ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัตินี้ และผลประโยชน์ทับซ้อนของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ การบัญญัติกฎหมายที่กำหนดให้การเป็นบุคคลเป็นลักษณะต้องห้ามและเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งนั้น อาจมีผลกระทบต่อตัวบุคคลและตกเป็นบุคคลที่มีความเสี่ยงในเรื่องมีผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้องกับส่วนรวมได้โดยให้มีการปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมในบทบัญญัติ มาตรา 32 (12) ที่เกี่ยวกับคุณสมบัตินี้และกำหนดเรื่องลักษณะต้องห้ามของเลขาธิการจากเดิมที่กำหนดให้เลขาธิการก่อนเข้ารับตำแหน่งทำงานต้อง “ไม่เป็นหรือภายในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนวันได้รับการแต่งตั้ง ไม่เคยเป็นกรรมการหรือ ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการจัดการหรือมีส่วนได้เสียในนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้สัญญา ผู้เข้าร่วมงาน หรือมีประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับกิจการของสำนักงาน” ผู้วิจัยเห็นว่า ควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 กรณีการกำหนดคุณสมบัตินี้ของเลขาธิการหากป้องกันไม่ให้มีคุณสมบัตินี้หรือการบริหารงานที่มีลักษณะต้องห้าม ควรกำหนดข้อความแนวทางดังกล่าวนี้ คือ เลขาธิการต้องมีคุณสมบัตินี้และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ ไม่เป็นหรือภายในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนวันประกาศรับสมัครไม่เคยเป็นผู้สัญญา ผู้เข้าร่วมงาน หรือมีประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับกิจการของสำนักงาน ไม่เคยเป็นกรรมการหรือผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการจัดการหรือมีส่วนได้เสียในนิติบุคคลผู้สัญญา ผู้เข้าร่วมงาน หรือมีประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับกิจการของ

² บวรศักดิ์ อุวรรณโน. (2538),กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, น. 52-53.

สำนักงาน ทั้งนี้ เว้นแต่ ในกรณีเป็นกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ และไม่ได้แสวงหาผลกำไร” โดยสามารถเทียบเคียงกับหน่วยงานที่เรียกว่า “กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ” ว่าด้วยเรื่องคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามคือ “กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (7) ไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำกับกองทุน หรือในกิจการที่ขัดหรือแย้งกับวัตถุประสงค์ของกองทุน หรือได้รับประโยชน์ในกิจการที่ขัดหรือแย้งกับวัตถุประสงค์ของกองทุน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เว้นแต่เป็นผู้ดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ และมีได้แสวงหากำไร ”

5.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการตีความข้อกำหนดการมีส่วนได้เสียของคณะกรรมการสรรหาในกระบวนการสรรหาเลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ไม่นำข้อกำหนดว่าด้วยหลักเกณฑ์คุณสมบัติลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา 32 (12) มาประกอบการพิจารณาในประเด็นนี้ การตีความข้อกำหนดการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการสรรหา เนื่องด้วยการทำงานของคณะกรรมการสรรหา เจ้าหน้าที่ได้ทำหน้าที่โดยกระทำการโดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายในองค์กรที่ให้อำนาจไว้ และกระทำไปไม่ได้เกินขอบอำนาจใด ๆ คณะกรรมการสรรหาได้ทำหน้าที่เพื่อคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้และความสามารถเข้ามาเป็นผู้บริหารสูงสุดขององค์กรเป็นเพียงการทำงานรูปแบบหนึ่งของคณะกรรมการ การตีความข้อกำหนดในลักษณะแคบเช่นนี้ ถือเป็นการจำกัดเฉพาะลักษณะของบุคคล เป็นการตีความโดยเคร่งครัดเกินไปอาจทำให้กระบวนการสรรหาเลขาธิการไม่มีประสิทธิภาพ สมบูรณ์ และอาจไม่ได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถจริงๆ เข้ามาบริหารงาน ด้วยข้อกำหนดที่ไม่เปิดกว้าง ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรให้มีการควบคุมการทำงานของคณะกรรมการสรรหาเป็นไปตามหลักแนวคิดของการมีส่วนได้เสีย กล่าวคือ มีการถอนตัวเอง หากมีความเกี่ยวข้องของการมีส่วนได้เสีย ตามกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

5.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องแนวความคิดการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ จากการศึกษาพบว่าวิธีการที่ดีที่สุดในเรื่องการควบคุมมาตรการการขัดกันแห่งผลประโยชน์ คือ การที่ผู้บริหารหรือในการดำรงตำแหน่งใด ๆ ไม่อยู่ในสถานการณ์การขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมตั้งแต่แรก ซึ่งกรณีศึกษาในตำแหน่งเลขาธิการและคณะกรรมการสรรหา ได้มีหน้าที่ภารกิจงานที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์ การขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตน และผลประโยชน์ส่วนรวม หรือ อยู่ในภาวะที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ตลอดไปในการทำงานสองตำแหน่ง จึงเห็นว่าการแก้ไขไม่ให้เกิดอยู่ในสถานการณ์ดังกล่าว จึงควรมีหน้าที่ต้องแจ้งประกาศหรือเปิดเผยข้อมูล ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในงานสาธารณะ เพื่อเป็นการเปิดเผยลบล้างข้อครหาในเรื่องการทุจริต ควรหลีกเลี่ยงการวินิจฉัยหรือการตัดสินใจ หรือใช้ดุลพินิจในเรื่องนั้น ๆ และควรระงับการใช้หน้าที่ในการแทรกแซงไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ทั้งนี้ โดยนำแนวคิดของประเทศญี่ปุ่นนำมาประยุกต์ใช้โดยการปรับปรุงประสิทธิภาพให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีมาตรการป้องกันการทุจริต เน้นการปฏิรูประบบการรักษารัฐธรรมนูญในระบบราชการโดยเฉพาะให้เกิดคณะกรรมการด้านจริยธรรมในระบบราชการ และประเทศแคนาดาซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่นในมาตรการจรรยาบรรณเรื่องความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม โดยมีการบัญญัติประมวลกฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งผลประโยชน์ประมวลกฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflict

of Interest and Post-Employment Code for Public Office Holders) โดยเนื้อหาของกฎหมาย มีการกำหนดขั้นตอน และวิธีการ โดยเฉพาะการหลีกเลี่ยง (Avoidance) ซึ่งเป็นวิธีการหลีกเลี่ยงของผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะ เพื่อป้องกันมิให้ตนเข้าไปเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ในหน้าที่งานที่ตนปฏิบัติอยู่ หรือมีความผูกพันกับบุคคล ตัวแทนของบุคคล ซึ่งได้รับประโยชน์ โดยการกำหนดนโยบาย หรือการทำคำวินิจฉัย การสั่งการ กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด ๆ และได้รับการปฏิบัติในสิทธิพิเศษ และผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะ ต้องไม่ปฏิบัติกับสมาชิกในครอบครัว มิตรสหาย หรือญาติของตน ซึ่งมีประโยชน์สิทธิพิเศษที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรต้องมีมาตรการควบคุมการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์สำหรับบุคคลที่ดำรงตำแหน่ง ภายในสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

5.4 แนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีกฎหมายใช้บังคับในเรื่องมาตรฐาน จริยธรรม ว่าด้วยการขัดกันผลประโยชน์ส่วนตัว และส่วนรวมภายในสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้การดำเนินงานของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับความขัดแย้งทางผลประโยชน์สอดคล้องในสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศไทยการมีกฎหมายกลางของประเทศ คือ (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. ที่กำลังจะประกาศใช้ในอนาคต การแก้ไขปัญหาลดผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นหนทางหนึ่งในการลดการทุจริตคอร์รัปชันและองค์การระหว่างประเทศจำนวนมากได้ให้ความสำคัญของประเด็นดังกล่าว รวมถึงองค์การสหประชาชาติซึ่งบัญญัติประเด็นดังกล่าวไว้ในข้อ 4 ตามมาตรา 7 แห่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against Corruption: UNCAC) ว่า “รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องพยายามรับเอา คงไว้ และเสริมสร้างระบบที่ส่งเสริมความโปร่งใสและป้องกันความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้ โดยสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของระบบกฎหมายภายในของตน” ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายจำนวนไม่น้อยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นผลประโยชน์ทับซ้อน ทั้งบทบัญญัติภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 รวมถึงประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติวิธีการทางปกครอง แต่เพื่อให้เข้าถึงการใช้บังคับกฎหมายภายในโดยใช้บังคับกับผู้บริหารในองค์กรและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ที่ไม่มีการบัญญัติมาตรการการป้องกันความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมในรูปแบบของ ข้อกฎหมายภายในโดยควบคุมเป็น ลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นการป้องกันจากสถานการณ์ดังกล่าว จึงเห็นควรให้มีการกำหนดมาตรการป้องกันการมีผลประโยชน์ทับซ้อนของเจ้าหน้าที่ หรือแนวทางปฏิบัติในการป้องกันการมีผลประโยชน์ทับซ้อนของเจ้าหน้าที่ซึ่งสามารถเทียบเคียงกับหน่วยงานอื่น ๆ สถานะองค์การมหาชนเช่นเดียวกัน อาทิเช่น หน่วยงานที่เรียกว่า “องค์กรสวนพฤกษศาสตร์” และ “สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา” โดยกำหนดให้มีการบัญญัติออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ ข้อกำหนด นโยบาย ภายในสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

บรรณานุกรม

- กำชัย จงจักรพันธ์. การขัดกันแห่งผลประโยชน์กับ พ.ร.บ. ป.ป.ช. มาตรา 100, พ.ศ. 2558.
- คณิต ฒ นคร . การสวมหมวกหลายใบ”บทความในการสัมมนาเรื่องการครองตนของนักกฎหมาย : การขัดกันแห่งผลประโยชน์ งานวิชาการรำลึกศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ (จัดโดยกองทุนจิตติ ดิงศภัทย์ ร่วมกับสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย)
- คริสฐา ดาราสร. ปัญหาการบังคับใช้ประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ศึกษาเฉพาะกรณีการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์สาธารณะ วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2548
- จันทิมา ธนาสว่างกุล. กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตติ ดิงศภัทย์ . การครองตนของนักกฎหมาย : การขัดกันแห่งผลประโยชน์. งานวิชาการรำลึก ครั้งที่ 15 โรงพิมพ์เดือนตุลาคม.2553
- จินตนา บิลมาศ . กรณีศึกษา : องค์การตรวจสอบด้านจริยธรรม นนทบุรี : สำนักงาน ก.พ. 2552
- ณัฏฐิ เจริญหลาย.การบังคับโทษทางอาญา ศึกษาการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมของพนักงานสอบสวน.วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต . 2559
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ และองอาจ เทียนศิริ .รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2) หัวข้อ การฉ้อราษฎร์บังหลวงและมาตรการในการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย .2547
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม . 2538
- รุ่งโรจน์ เพชรบุรณิน, “เครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน : กรณีศึกษาเครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชัน (คปต.) วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต . มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2546
- สุทธินันท์ สาริมาณ.การกำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องห้ามดำเนินกิจการอันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมตามบทบัญญัติ มาตรา 100 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542.วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2552
- อรรถวุฒิ สุวรรณมงคล.“หลักความไม่มีส่วนได้เสียของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการออกคำสั่งทางปกครอง” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2540